

“Larrialdia ez da inoiz amaitzen, normalizatu egiten da”

COVID-19 ETA
ESKUBIDE ZIBILAK

Mundu mailako pandemia honi aurre egiteko testuinguruan, eskubide zibilak konprometitzen dituzten erabakiak hartzen ari dira agintariak. Zer ari da gertatzen eta zein dira ikusi ez ditugun ondorioak? Edward Snowdenek eman berri dituen pistei jarraituko diegu: "Zapalkuntzaren arkitektura eraikitzen ari dira", dio.

LANDER ARBELAITZ MITXELENA

Bizitzak salbatzeko behar dugunean, non dago teknologia hiper aurreratu hori? Urteetan herritarrak zelatatze teknologian murgilduta ibili ostean, ospitaleetan arnasmugailuak falta ziren mundua eraiki dutela ohartu gara. Sistemak huts egin du”.

Edward Snowdenen hitzak dira. Munstroaren tripak barnetik ezagutu eta bertan ikusitakoa munduari kontatzeagatik, batzuentzat heroia da, beste batzuentzat etsai amorratua. AEBetako Inteligentzia Agentzia Zentraleko (CIA ingelesezko siglekin) eta Segurtasun Agentzia Nazionaleko (NSA) kide zela salatu zuen bere herrialdea gizarteak masiboki zelatatzen ari zela, telekomunikazio konpainien eta Europako gobernuen aliantzarekin. AEBetako Gobernuak bera atxilotzeko nazioarteko agindua emana du eta lehen une hartan ihes egitea lortu ostean, gaur egun Errusian bizi da. Eskubide zibiletan eta pribatutasun gaitan aditua da, eta mundu osoan hitzaldiak ematen ditu, beti ere, webcam bidez.

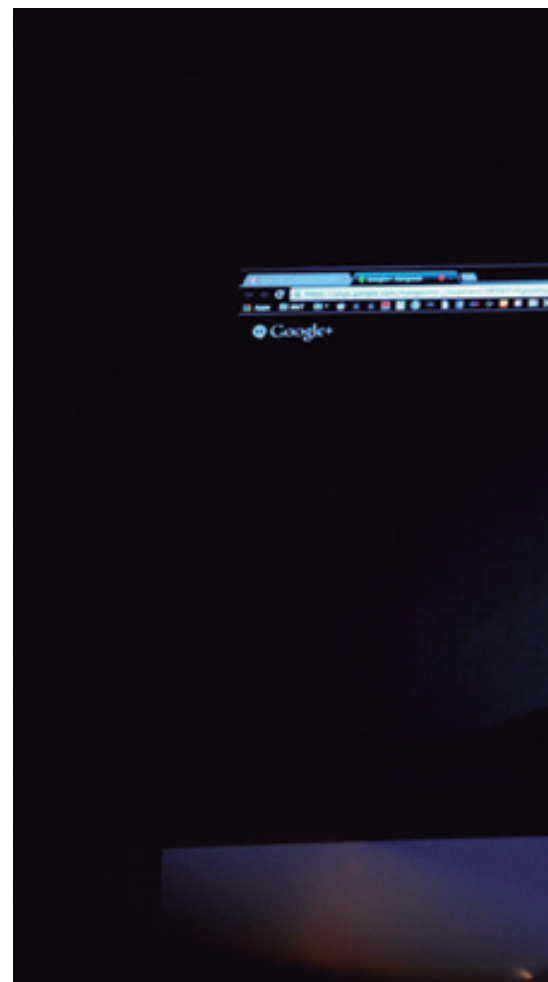
Munduko herrialde askotan alarma egoerak dekretatu eta militarrek kalera atera dituzte gobernuak. Konfinamendua agindu zaie munduko milioika eta milioika laguni, bost kontinenteetan. Bateko eta besteko gobernuak mugikorretarako aplikazioak diseinatu ari dira, gaitzaren eta herritarren kontrol zehatza egiten laguntzeko. Munduko telekomunikazio enpresa handienak ere sartu dira horretan, Google eta Apple arteko hitzarmenak erakusten duenez. Oraingoz, herrialde gehienetan herritarren esku dago norberaren osasunari buruzko aplikazio horiek instalatu ala ez –gainera poblazioaren parte batek ez du *smartphonerik*–; baina kalean ibiltzeko eskubidea mugikorreko aplikazio jakin batek ematen duen mundua ez da hain urruna jada. Txinan hasiak dira hala jotzen COVID-19 pandemiaren testuinguruan.

Eskubide zibilak berrogeialdian: nolakoa izango ote da zalantzarik gabe historiara pasako den gertaera honen amaieran geratuko zaigun panorama?

Gai hauei buruz mintzatu berri da Edward Snowden *Vice* hedabideko Shane Smith kazetariarekin egindako elkarrizketan. Bere hitzetan gobernuak hartzen ari diren neurriekin oso tentuz ibili beharra dago. Izan ere, herritarrak beldurtuta daude, ados, baina horrek ez du esan nahi egunotan probatzen ari diren politikak ez dituztenik gerora aplikatuko. "Zapalkuntzaren arkitektura eraikitzen ari dira".

NSAko sekretu haizatzailak batetik salatu du gobernuen interesekoa zela pandemiak sortzea eta bera bere garaian horri buruzko informea irakurritakoa dela. Horrez gain, aipatzen du txerto eraginkorra heldu bitartean, zientzialariak aurreikusten ari direla COVID-19 izurriaren olatu ugari etorriko direla. Orain bizi duguna lehen olatua, udazkenean bigarrena etor daitekeela, eta ondoren hirugarrena, laugarrena, bosgarrena... bata bestearen atzetik.

"Argi izan behar dugu biharra gaur hartzen ditugun erabakien ondorioa izango dela". CIAko langile ohiak argi

dioenez, kezkatu egin behar gintuzke mugikorren bidez populazio osoak monitorizatzeko saiakerak. Espazio faltatik esaldi batean aipatuko dugu, baina elkarrizketan sakon azaltzen du telekomunikazio enpresek nola lortzen duten herritar bakoitzaren geoposizioa antenen eta wifi sareen bidez.

"Badakigu gure telefonoak etengabe jarraitzen dituztela piztuta edukitze hutsagatik. Baina nork dauzka datu horiek? Telefono konpainiek bai. Facebookek, Googlek eta Applek ere ziurrenik bai. Baita sekula entzun ez dituzun konpainia piloak ere". Horri gehitu behar zaie, gobernuek ere badituztela nahi dutenean horiek eskuratzeko eskumenak, hala nola, *ad hoc* Kataluniako Tsunami Demokratikoaren aurka egiteko Pedro Sanchezen gobernuak onartu zuen Dekretu Digital polemikoaren bidez.

Mendebaldeko herrialdeetan ardura-dunek diote herritarren pribatutasuna bermatzeko mugikorren informazioa ez dutela maila indibidualean gordetzen, despersonalizatu edo *anonimizatu* egi-

ten dutela, telefono hauen mugimenduen fluxu agregatuak aztertzen dituztela. Snowdenen hitzetan, ordea, batetik, ehunka milaka infektaturen fluxua kontrolatzeko orduan hori ez da erabilgarria, eta bigarrenik, inork ez daki informazio hori nora doan.

"Izurritearen ondorioz hartzen ari diren erabakiekin mundua nora doan pentsatzen jartzen garenean, lehenik eta behin pentsatu behar dugu non egon garen". Bere hitzetan, salbuespen eta alarma egoerek ematen dituzten botereek gehiegikerien historia elikatzen dute. "Larrialdia ez da inoiz amaitzen eta normalizatu egiten da". 2001eko irailaren 11ko atentatuaren ostean George W. Bushen hartutako erabakiak oraindik indarrean daude, hala nola zelata masiboa legeztatzeak inolako bermerik ez zuen *Patriot Act* edo Patriot Legea. "Behin eta berriro gertatu da, behin eta berriro, behin eta berriro".

"Egitan uste al duzu lehen olatua patatzean, bigarren olatua... koronabirusaren 16. olatuan gogoan izango ditugula

lehenengoan inposatu zizkiguten neurriak? Egitan uste dugu mugikorretatik jasotzen ari diren datuak ez dituztela gordeko? Egunotan lortzen ari diren gaitasunak ez dituztela mantenduko? Ez dutela esango kriminalitatearen aurka erabiliko dituztela?". Bere ustez ez da erokeria pentsatzea analisi politikoari aplikatuko diotela, hala nola erroldak edo inkesta politikoak egiteko.

"Konfiantza izan dezakezu gaur egun arazoa kudeatzen ari denarekiko; edo esan dezakezu *ez zait Mark Zuckerberg axola!*. Baina datu horiek beste norbaiten eskuetara helduko dira noizbait. Zure herrialdean bertan ere, beste presidenteren batek kontrolatuko du azkenean datu sorta guzti hori, eta norbaitek abusatu egingo du, ez bada jada gertatzen ari".

KOOPERAZIOA DA BIDEA, EZ LEHIA

"Osasun krisia zena, berehala bilakatu da ekonomia krisi, eta oso azkar finantza krisia lehertuko da". Analista politiko gaztearen hitzetan, dagoeneko ikusten da gobernuek eman beharko dituzten diru-laguntza publikoen parterik handiena ez dutela ekimen publikoetara bideratu nahi, hala nola ospitaleetara. "Problema sistemikoak sortu zituzten enpresa horiei lagundu nahi diete, gainbehera azkar honek gogor kolpatu dituenak".

Bere hitzetan urte sabbatiko kolektiboa inposatu digute mundu osoan. "Gure bizitzako momentu bakan horietako batean gaude, non sistema hain dago estresatuta eta gauditua, lidergoa galtuta, aldaketak egiteko aukera daukaguna, ez erreformak, aldaketa iraultzaileak baizik. Orain gizartearen funtzionamendua alda dezakegu. Elkarrekin pentsatzen badugu nola babestu geure buruak, gure familiak, gure komunitateak, gure ospitaleak; pentsatzen badugu egoera honi aurre nola egin nazioarte mailan elkarrekin, lehiatu beharrean elkarlana sustatuz. Hala eginez, gaitzaren sintomak nola gauditua baino, gainpopulatutako eta ezberdintasunez jositako munduaz pentsatzen hasteko aukera izango dugu, horixe baita birusa mugen gainetik batetik bestera mugiarazten duen zorigaitza".

Bere hitzetan, alda dezakegu geure bizitza kontrolatzen duen sistemaren egitura. "Alda dezagun nola monitorizatzen gaituzten, nola jarraitzen gaituzten. Zeren eta, ez baditugu sistema hauek aldatzen, ez dituzte soilik gure osasunaren jarraipena egiteko erabiliko". ●